

DİNİ TEMELLİ GRUP DİNAMİKLERİNİN POTANSİYEL PSİKOPATOLOJİK ALTYAPILARI

Cihad KISA*

Öz

Grup psikolojisi ve psikopatolojisini anlamak için sosyolog ve sosyal psikologlar tarafından yapılan çalışmalar, bireysel psikoloji alanında yapılan çalışmalardan elde edilen veri ve bilgiler ile desteklenmelidir. Çünkü bireyin kişiliğinde düşünmekten korkan ve nefret eden yapılar, daha büyük bir birim olan grupta, grup üyelerinin paylaştığı bilinçdışı inançlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir grubun düşünme süreçlerini etkileyen bilinçdışı inançları temel varsayımlar/basic assumptions olarak adlandıran W. Bion, toplumsal yapı içerisinde etkin olan bu organizasyonları ürettikleri ve sıkı bir şekilde bağlı oldukları grup zihniyetine göre bağımlı, eşleştirme ve savaş ya da kaç grubu olmak üzere üçe ayırmıştır. Üç tür temel varsayım grubuna müntesip bireylerin düşünme biçimi ve içerikleri ve buna koşut olarak da serimlemiş oldukları davranışlar yakından incelendiğinde bağımlı grupta, lidere yönelik olarak idealize edilmiş patolojik bir sevginin, eşleştirme grubunda temelsiz bir manik umut duygusunun, savaş ya da kaç grubunda ise paranoid-şizoid kaygıların yaygın olduğu görülecektir. Grup üyeleri, anne ve babalarının yerine ikame ettikleri grup liderinden daha çok bireysel yaşamın ilk yıllarında ebeveynleriyle deneyimlemiş oldukları rolü üstlenmesini beklemektedir. Grup lideri, her geçen gün kendisini daha fazla hissettiren bu beklentiye daha fazla direnemeyecek ve psikopatolojik bir konumu doğru gerileyecektir.

Anahtar Kelimeler: Bion, Temel Varsayımlar, Duygusal Bilgi, Bilme İçgüdüğü, İçerme-İçerilen İlişkisi.

POTENTIAL PSYCHOPATHOLOGICAL INFRASTRUCTURES OF RELIGIOUS-BASED GROUP DYNAMICS

Abstract

In order to understand group psychology and psychopathology, studies conducted by sociologists and social psychologists should be supported by data and information obtained from studies in the field of individual psychology. Because, the structures that fear

* Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
(cihad.kisa@deu.edu.tr), (Orcid: 0000-0003-0898-1774).

and hate to think in the personality of the individual appear as unconscious beliefs shared by the members of the group in the larger group. W. Bion, naming the basic assumptions of the unconscious beliefs that affect the thinking processes of a group divided these organizations -which are active within the social structure- into three groups; depending on the group mentality which they produce and adhere to and also where they are strictly connected. When the way of thinking and content of individuals who are in line with these three main assumption groups and the behaviors they display in parallel are closely examined, it is observed that a pathological love idealized for the leader in the dependent group, a baseless sense of manic hope in the pairing group and paranoid-schizoid anxiety in the fight or flight group concerns will be seen in common. The members of the group expect the group leader, the substitution of the parents, to assume the role they had experienced with their parents in the first years of individual life. No longer be able to resist this expectation that affects him more and more everyday, the group leader psychopathological position will regress into a psychopathological state.

Keywords: Bion, Basic Assumptions, Emotional Knowledge, Epistemophilic Instinct, Container-Contained Relationship.

Bilimsel camia gerek yapılanma tarzı gerekse de işleyiş biçimiyle toplumun geri kalan bölümlerinden büyük farklılıklar arz ediyor olsa da aslında o, bazı yönleriyle kaçınılmaz olarak içinde geliştiği toplumsal yapı, zihniyet ve hatta alışkanlıkları da yansıtmaktadır. Örneğin bilim işçileri, bilimsel üretimin büyük oranda açık bir zihin ve eleştirel tutum ile çok yakından ilişkili olduğunu bilmelerine karşın, çoğu zaman onlar da bilimsel körlük ya da zihinsel koşullanma vb. olarak isimlendirilen süreçlerden kendilerini kurtaramamaktadır. Bu tutumun en açık örneklerinden birisini gruplar üzerinde yapılan çalışmalarda gözlemlemek mümkündür. Bir grup ya da örgüte dair bir problem söz konusu olduğunda kamuoyuna koşut olarak bilimsel camiada da akla ilk olarak sosyoloji ve sosyal psikoloji alanında yapılan çalışmalar gelmekte veyahut da bu tür sosyal yapılara ilişkin çalışmalar sadece bu alanın uzmanlarından beklenmektedir. Sosyoloji ve sosyal psikolojinin sunduğu bakış açılarıyla bir grup ya da örgütün yapısı ya da dinamiğini çalışmak çok değerli veri ve bilgiler sunmasına karşın, bu tür yapıların ortaya çıkışına kaynaklık eden ve hatta onlara asıl güçlerini veren temel bileşenlerin gözden kaçmasına neden olmaktadır. Çünkü bu tür çalışmalarda, makro bakış açılarının kullanılması, grup zihniyetinin hem oluşumu hem de çalışmasında etkili olan temel varsayımları/basic assumptions yakalama olasılığını imkânsız kılmaktadır. Özellikle de üzerinde çalışılan yapı, bir dini cemaat ise, bu yapının işleyişinde etkin olan dinamiklerin anlaşılmasında grup üyelerinin üzerinde düşünemedikleri ya da farklı nedenlerden dolayı

düşünmek istemedikleri varsayımların belirlenmesi oldukça önemlidir. Diğer taraftan yine bir grup veya cemaatin oluşumu ve büyümesinde etkili olan bilinçdışı yapı, süreç ve eylemlerin de makro kuramlar tarafından yakalanması oldukça güçtür. Örneğin sadece makro bir yöntem kullanarak cemaat liderinin tipolojisinin ya da evli ya da bekâr olmasının gruba katılımı ve grup üyelerinin kişiliklerini nasıl etkilediğini tespit etmek oldukça güçtür. Benzer şekilde cemaat liderinin imajının ya da söz ve eylemlerinin yapı içindeki ilişkileri ve ilişki ağını nasıl düzenlediğini ya da bir cemaatin eril ya da dişil bir örgüt olmasında etkili olan faktörlerin neler olduğunu kestirmek daha da zorlaşmaktadır. Üstelik bu zorluk örgütün temel metinlerinde kullanılan dilin bireylerin, duygu ve düşünce dünyasında ne tür bilinçdışı etki ve dönüşümlere neden olduğunu anlamada çabasında veyahut da akademik yetkinliği ya da toplumda hiyerarşik konumu yüksek bir bireyin niçin bu tür yapılara katıldığının sorgulanmasında bir çıkmaza dönüşmektedir. Hatta "örgütün kadın ayağının güçlü olması yapıya ne tür avantajlar sunmaktadır?" gibi oldukça basit bir soruya bile makro düzlemde yeteri kadar derin ve doyurucu cevaplar bulmak neredeyse mümkün gözükmemektedir. Bundan dolayıdır ki bu tür yapıların çözümlenmesi sürecinde bazı tamamlayıcı yöntemlere ve farklı bakış açlarına gereksinim duyulmaktadır.

Tüm bu ifadeler, bu tür yapıların çalışılmasında mikro bakış açılarını benimseyen Bireysel Psikolojilerin daha fazla ön plana çıkarılması gerektiği anlamına da gelmemelidir. Popper bilimsel kuramları evreni ve insanı daha iyi anlamak için atılan ağırlara/nets benzetmektedir¹. Onun bu benzetiminden hareketle bir grup ya da örgüte ilişkin bir bilimsel çalışmada makro, mikro ve hatta orta gözenekli kuramların/ağların -örneğin psikanalitik oturumlarda kullanılan ikili psikolojinin/pair psychology- kullanılması bize daha bütüncül ve sağlıklı veriler sunacaktır. Hatta önemli veri ve bilgilerin kaçmaması için bu ağlar gerektiğinde çaprazlama da atılabilmelidir. Bu nedenle grup, örgüt, cemaat vb. sosyal bir yapının incelenmesinde grup psikolojisinden bireysel psikolojiye sonrasında da bireysel psikolojiden tekrar grup psikolojine doğru bir tarama, inceleme, tespit ve en nihayetinde kuramlaştırma gibi bir izleğin takip edilmesinde yarar bulunmaktadır. Bu bağlamda bir bilim insanının araştırmasında grubu ya da bireyi öncelemesinin çalıştığı konu ve birazda kendi tercihine bağlı olduğunu kabul etsek de grup ya da cemaate dair bir psikolojik çalışmada ilk olarak grup yapısını ele almanın birtakım avantajlar sunacağı açıktır. Çünkü Bireysel Psikolojilerin üzerine odaklandığı birey psişesini de kişilikteki farklı parçalardan oluşan bir grup olarak kavramsallaştırmak mümkündür. Bu içpsişik grupta, kişiliğin düşünebilen ve düşünmekten korkan hatta nefret eden bölümleri bulunmakta ve daha da ilginci her ne kadar biz farkında olmasak da bu iki grup arasında iletişim asla son bulmamaktadır. Bireysel kişilikte düşünmekten korkan ve nefret eden yapılar, daha büyük bir birim olan grupta üyelerin paylaştığı bilinçdışı inançlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

1 Karl Popper, *The Logic of Scientific Discovery*, Routledge, London, 2002, ss. 37-38.

Bion, bu bilinçdışı inançları temel varsayımlar/basic assumptions olarak adlandırır. O, bu kavram ile grup deneyimini derin bir şekilde etkileyen gerçek/real ve gerçekliğe/reality ilişkin korkulu yönelimleri kastetmektedir. Bion'un kişilik kuramında bu yönelimler bir düşünceden/fikirten ziyade, fiziksel ve zihinsel bir aktivitenin tam olarak ayrılmadığı ilkel bir düşünme biçimi olarak resmedilir. Hatta bu varsayımların, grubun düşünme eyleminden kaçınmasında başat bir rol üstlendiklerini söylemek mümkündür².

Experiences in Groups isimli çalışmasında Bion, üç tür temel varsayım grubundan söz etmektedir: Bağımlı, Eşleştirme ve Savaş ya da Kaç. Bir başka deyişle bir grup, düşünme eyleminden kaçınma adına bu üç tür grup zihniyetini üretir. Temel varsayımlar ile hareket eden bir sosyolojik yapı hem grup içinde ve dışında ortaya çıkan gelişmeleri düşünmekten hem de bu gelişmelere uygun değişim ve dönüşümleri gerçekleştirmekten kaçınabilmektedir.

Bağımlı temel varsayım grubu, liderinin/önderin, grubun karşılaşacağı tüm problemleri çözeceği inancıyla diğer tüm gruplardan ayrışır³. Bundan dolayıdır ki bir grup, liderin söylediği her şeye yönelik olarak sarsılmaz bir kayıtsızlık/umursamama tutumunu benimseyebilmektedir. Hatta grup üyeleri, sadece liderlerinin düşüncelerini hangi olgulardan çıkardığı ve nasıl temellendirdiğini umursamadığı gibi liderin kendilerinin düşünceleri amacıyla söylediklerine de kayıtsız kalmayı tercih etmektedir. Üstelik grup, düşünme eyleminin her türüne karşı çıktığı kadar liderin işleri sihirli bir biçimde düzenlemesini ummaktadır. Bu zihniyetin egemen olduğu gruplarda düşünmek ve düşünceleri kullanarak gerçek dünyayı algılamak ve gerekli olan değişimleri yapmak liderin sorumluluğuna bırakılmıştır. Lider tarafından yapılan yorumlamalar grup üyelerinde huşu hissi uyandırmaktadır⁴.

Eşleştirme temel varsayımı ise müştereken inanılan bir temel varsayıma dayanır. Bu varsayıma göre grubun iki üyesi bir araya geldiği andan itibaren grubu yıkım ve yok olmaktan kurtaracak bir mesih fikri ya da ütopyası üretmektedir. Üretilen bu mesih fikri sadece grubun umudunu korumakla kalmamakta aynı zamanda grubun başka grup ya da topluluklara yönelik kin ve nefretini de beslemektedir. Bu temel varsayımın etkili olduğu gruplarda bireyler, kendi kişiliklerini geliştirmek için psikolojik bir çaba ve girişimden kaçınmakta bunun yerine bir kahraman ya da Mesih tarafından kurtarılmayı beklemektedir⁵.

Savaş ya da kaç temel varsayımının etkili olduğu bir grupta, grubun tüm sorunlarının düşmandan kaçarak ya da savaşarak çözülebileceğine dair bir bilinçdışı inanç hâkimdir. Bu tür zihniyetin belirleyici olduğu bir grup, gerek savaşma kararı alırken ve savaşırken gerekse de kaçma davranışında rasyonel süreç ve gerekçelerden ziyade ilkel duyuş ve duygularını ön plana çıkarır⁶.

2 Wilfred Bion, *Experiences in Groups and Other Papers*, Routledge, London, 1961, ss. 154.

3 A.g.e., s. 82.

4 A.g.e., s. 85.

5 A.g.e., s. 152.

6 A.g.e., ss. 152-153.

Bu üç tip temel varsayımın hâkim olduğu gruplarda, gerçek anlamda düşünme sürecinin yerini büyüsel bir düşünme biçimine bıraktığı gözlemlenecektir. Gerçek anlamda düşünme eyleminden mahrum olan birey ve gruplarda ise deneyimler üzerine düşünme söz konusu olmadığı için öğrenme olarak isimlendirilen süreç gerçekleşmemekte ve bir gelişimden de söz etmek imkânsız hale gelmektedir. Tüm bu ifadelerden bu tür gruplara üye olan bireylerin tam donanımlı bir yetişkin olma arzu ve isteklerinin olmadığı gibi bir sonuç çıkarılmamalıdır. Tam tersine onlar sıklıkla gelişmemişlik ya da hamlığın insani varoluşun kaçınılmaz bir parçası olduğunu kabul etmekle birlikte; bu hal üzerine düşünmekten korkmakta ve hatta nefret etmektedirler. Çünkü onlar için bu olgunluğa ulaşmanın yolu ve yöntemi psikolojik bir eğitim ve sağaltımdan ziyade içgüdülere uygun bir yaşam sürmekten geçmektedir. Oysaki öğrenme sürecinin başlayabilmesi ve olgunlaşma olarak isimlendirilen ileriye dönük gelişimin açığa çıkabilmesi için bireyin başta güçsüzlük olmak üzere, şaşkınlık ve bilmeme hislerini tolere edebilmesi bir ön koşuldur⁷.

Tam da bu bağlamda yaratıcı ve aynı zamanda sorumlu bir özne olan bir psikologdan her şeyden önce patolojik görünümler serimleyen bir grubun oluşumuna odaklanması ve yukarıda sözü edilen zihniyetlerin oluşumuna önderlik eden ve katkı sunan kişilerin bireysel özelliklerini tespit etmeye gayret göstermesi beklenmektedir. Bu bağlamda ilk olarak bireyleri bu türden bir inanç ve bağıllık/bağımlılık geliştirmeye zorlayan yaşam deneyimlerinin neler olabileceğini tespit etmek gerekmektedir. Bir başka ifadeyle söyleyecek olursak bir bireyin bu tür bir grup zihniyetinin egemen olduğu bir yapıya katılma arzusunun en gerisinde hangi yaşam dönemi ve deneyimlerinin etkili olduğu sorusu cevaplandırılmalıdır. Bu türden bir analiz işleminde başlangıç için en önemli ip ucu ya da göstergeyi bu bireylerin sağlıklı bireylere göre farklılık arz eden duygu, düşünce ve davranış örüntülerinde aramak gerekir.

Üç tür temel varsayım grubuna müntesip bireylerin düşünme biçimi ve içerikleri ve buna koşut olarak da serimlemiş oldukları davranışlar yakından incelendiğinde temel bir ortak özellik karşımıza çıkacaktır: Gerçeklikten kaçma ve kaçınma davranışları üzerine düşünmeme⁸. Bu kişilik özelliklerine sahip bireyler, sadece gerçeklikten kaçınmakla yetinmemekte aynı zamanda gerçeklikle karşılaşmanın kaçınılmaz bir sonucu olarak açığa çıkan acı ve ıstırapı gidermek için bir takım büyüsel çözümlerden medet ummaktadır. Oysaki Freud, psikolojik gelişimin, haz ilkesinin egemenliğinden gerçeklik ilkesinin egemenliğine geçişle birlikte başladığına dikkat çekmektedir⁹. Bir başka deyişle O, gerçeklik ve gerçeklikle karşılaşma sonucu açığa çıkan korku ve kaygı üzerine düşünmeyi zihinsel gelişimin açığa çıkması için bir önkoşul olarak görür. Hatta

7 A.g.e., s. 89

8 A.g.e., s. 89.

9 Sigmund Freud, *Formulations on the two principle of mental functioning*. Standard Edition, Hogarth Press, London, 1911, s. 218.

bu bağlamda onun, gerçek dışsal dünyanın psikolojik önemini devreye sokarak, içgüdüler ve dürtüler üzerine temellendirdiği kişilik kuramını dengelediğini söylemek bile mümkündür. İçpsişik yapı ve süreçler ile dışsal gerçekliğin dengelenmesi işlemi yaşamın ilk yıllarında üstesinden gelinmesi gereken bir gelişim görevidir. Aksi durumda birçok psikopatolojinin açığa çıkmasına neden olabilecek bir içsel ekoloji kaçınılmaz bir gerçek olarak belirecektir.

Oysaki temel varsayım gruplarında dâhil olan bireylerin yetişkin olmalarına karşın yaşamlarını hala içgüdüler ve içgüdüler tarafından üretilen ilkel duygulara göre düzenleme çabası ve gayreti içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. Bu noktada içgüdülerin topluluk/grup oluşumunda üstlenmiş oldukları rolü de görmezlikten gelmek bazı ciddi problemleri de beraberinde getirmiştir. Çünkü psikolog ve psikanalistler bireyin bir topluluğa uyma ve tek başına yaşama içgüdülerini (arzusu) genellikle ima etmekle geçiştirmişlerdir. Oysaki genelde kişisel gelişim özelde ise ahlak ve psikopatoloji gelişimi büyük oranda bu içgüdüler arasındaki çatışmaya göre şekillenmektedir. Bir topluluğa uyma arzusunun harekete geçmesiyle kaçınılmaz olarak diğer bireyler ve dış dünya ile temasa geçmeye zorlanan birey, bu süreçte toplumsal ve bireysel yaşama hâkim olan inançları, görüşleri, ahlaki değer ve kodları içselleştirerek kişiliğin bir parçası haline getirecektir¹⁰. Fakat dünyaya gelen bir insan yavrusunun doğadaki diğer türler gibi tüm yaşamını içgüdüler ve içgüdüler tarafından üretilen fantazyalara göre sürdürebilmesi mümkün değildir. Çünkü doğadaki insana en yakın türler bile insana nazaran çok daha özel içgüdüsel rehberlik sistemleri ile donatılmıştır. Oysaki insan doğadaki diğer türlerin aksine sadece bir takım temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayarak yaşamda tutunabilen bir varlık da değildir. Ernest Becker'ın ifadesiyle o, bir homo poeta yani anlam üreten/ yaratan bir varlıktır¹¹. Anlamın üretilebilmesi için sadece büyük resmi kavramak yeterli değildir. Aynı zamanda bu resmi doğru olarak kavramak gerekmektedir. Bunun içindir ki Freud'un bir bireyin bir gruba katılma nedeni olarak belirlediği faktörlerin ötesine geçmek gerekmektedir. Çünkü her bir insan yavrusunun tabii olarak getirmiş olduğu bir içgüdü'nün uyarılarak harekete geçmesini bir noktaya kadar insanların bir araya gelmeleri ve bir topluluk oluşturmaları için yeter koşul olarak değerlendirmek mümkün olsa bile özellikle bir amaç için örgütlenmiş olan bir grup ve cemaatin oluşum sürecini sadece bu faktör ile açıklamak yetersiz gözükmektedir. Bireylerin bu tür yapılar oluşturmaları ya da bir bireyin mevcut bir yapıya katılma arzusunun gerisinde birçok faktör bulunmaktadır. İşte bu faktörlerden en önemlisi bireyin tabii/innate bir eğilimi olan düşünme sürecini harekete geçirmek yerine çeşitli nedenlerden dolayı düşünmemeye temayülünü seçmesidir.

Tam da bu bağlamda acil olarak cevaplanması gereken üç soru karşımızda durmaktadır:

10 Cihat Kısa, "Söz Olur I. Ontik ve Moral Vicdan", *Journal of Turkish Studies*, C.10, S.12, 2015, s. 768.

11 Ernest Becker, *The Structure of Evil*, George Braziller, New York, 1968, s. 169.

1. Bireysel yaşamda düşünme süreci ne zaman ve nasıl ortaya çıkmaktadır?

2. Düşünme sürecinin gelişimini sekteye uğratan ve zehirli/toksikli düşüncelerin üretilmesine yol açan etmenler nelerdir?

3. Düşünme sürecinde ortaya çıkan aksaklıklar, patolojik grup oluşumu ve bağlılığını hangi açılardan etkilemektedir?

Genelde psikoloji özelde bilişsel psikoloji ve psikanaliz düşünme ve düşünme sürecinin gelişiminden ziyade düşünce gelişimi üzerine odaklanmıştır. İlk bakışta önemsiz bir nüans gibi görünen bu ayrımın aslında oldukça ilginç uzanımları da beraberinde getirdiği görülecektir. Örneğin bugün hala psikolog ve psikiyatristlerin başta psikoz olmak üzere birçok kişilik bozukluğunun tanı ve tedavisine ilişkin fikir ayrılıklarının temelinde, düşünme sürecinin değil de düşüncenin öncellenmiş olması bulunmaktadır. Nesne ilişkileri kuramının en önemli temsillerinden birisi olan M. Klein, düşünme sürecinin temelini bilme içgüdüsünü/epistemophilic instinct koymuştur¹². Aslında Freud, Klein'dan çok daha erken bir dönemde araştırma ya da bilme içgüdüsüne dikkat çekmiş olmasına karşın, o, asla bu dürtüyü bebeğin temel yapısal unsurlarından birisi olarak düşünmemiştir. Freud için bu dürtünün ortaya çıkışı ödipal evrenin başlarına tekabül etmektedir¹³. Diğer taraftan Klein, özellikle bu içgüdünün basit olarak merak duygusuyla aynı şey olmadığı konusunda da bizleri uyarır. Bu içgüdü bazen dürtüsel bir gerilim ve bu gerilimin neden olduğu bir fantazyaya bazen de dışsal bir gerçeklikle karşılaşma sonucu faaliyete geçmektedir. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken en önemli nokta gerek içsel gerekse de dışsal bir dürtünün neden olduğu gerilimin, düşünme sürecinden önce duyusal süreci başlatmış olmasıdır. Bu düşünüş biçimini yakından incelediğimizde, içinde psikologların/psikanalistlerin duygu ve düşünme sürecine ilişkin iki temel kazıyvesini/önermesini barındırdığı göreceğiz. İlk önermeyi '*her bir düşünce ya da fikrin/ideanın gerisinde bilinçli ya da bilinçdışı bir duygu bulunmaktadır*' şeklinde ifade etmek mümkündür. İkinci önerme ise düşünme sürecinin başlangıcına dairdir. Onlar düşünme sürecinin ilk olarak deneyimlenmiş olan bir duygusal tecrübe neticesinde başladığını düşünmektedir. Bu iki önerme de bize, içlerinde gizil bir önermeyi barındırdıklarını imlemektedir. Öyle ki; duygu ve düşünme arasındaki bu yakın bağdan hareketle, düşünme ve ürünü olan düşünceyle birlikte duyguların da bastırılabilceğini ve bu durumun gerçekte tüm patolojilerin ortak bir özelliği olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda karşımıza bu süreçte özellikle hangi duyuların ön plana çıktığı sorusu gelecektir.

Başta Freud olmak üzere ilk psikanalistler sevgi ve nefreti temel/birincil duygular olarak kavramsallaştırmışlardır. Bion, bu ikiliye duygusal bilgiyi/

12 Melanie Klein, *Early Stages of the Oedipus Complex*, Penguin, Harmondsworth, 1968, s. 72.

13 Sigmund Freud, *Three Essays on the Theory of Sexuality*, Standard Edition, Hogarth Press, London, 1905/1953, s.194.

emotional knowledge de ekleyerek farklı bir perspektif kazandırmıştır¹⁴. Onun düşüncesine göre temel duygular, ilkel psişik uyarıcılardan başka bir şey değildir. Fakat bu nitelikleri onları asla basite almamız anlamına gelmemelidir. Aksine bu ilkel uyarıcılar, bireyin hem kendisi hem de nesnelere dünyasıyla kuracakları temel bağları/link oluşturur. Hatta Bion, bireyin bu duyguları deneyimlemesi ve onlara bilinçli ya da bilinçdışı tepki vermesi suretiyle düşünme gelişiminin başladığına inanmaktadır. Bir başka deyişle Bion'un kuramına göre, düşünme, duygusal deneyimin bilinçdışı ya da bilinçli olarak dönüştürülmesiyle elde edilen ikincil bir süreçtir. Onun kendine has terminolojisiyle ifade edecek olursak düşünme beta öğelerin¹⁵ alfa süreciyle birlikte alfa öğelerine dönüştürülmesidir¹⁶.

Duygulara ilişkin bu küçük değişiklikle birlikte Bion, Freud'un haz ve gerçeklik ilkesi sonrasında yaşam ve ölüm içgüdüleri arasında varsaydığı çatışmayı düşünme ve düşünmeme motivlerine kaydırmıştır¹⁷. Bu kuramsal dönüşüm bilinçli bir varlık olarak yaşam sahnesinde yerini aldığı ilk günden itibaren kendisini tanımlamaya çalışan insan için yeni bir tanımlama biçimi anlamına gelmektedir. Bioncu tasavvura göre insan temel bir bilme arzusu/gereksinimi ile yine bu dürtü kadar insani olan anlamdan kaçınma eğilimi arasında açığa çıkan gerilime katlanmak zorunda olan bir varlıktır. Gerçekten de ilk bakışta insanın bilgiden ve anlamdan kaçınmasını anlamlandırmak oldukça güçtür. Fakat duygusal bilginin sıklıkla acı verici gerçeklikleri önümüze serdiğini ve bu gerçekliklerin de önsel bir kaygıyı açığa çıkardığını hesaba kattığımızda, insanın neden bilgiden kaçtığını anlamlandırmak kolaylaşacaktır. Psikolojik rahatsızlıklar bireyin bilinçli ya da bilinçdışı olarak duygusal anlamı geliştirmeyeceği yönünde bir karar almasıyla birlikte gelişmeye başlamaktadır. Geliştirilmeden bırakılan bu temel yapılar kişiliğin psikotik bölümünü oluşturacaktır. Anti-ego olarak da isimlendirilen bu alt organizasyon, birey her ne zaman duygularını ilişkilendirerek bilmeyi arzulasa hemen devreye girerek tüm zihinsel bağlantı/bağlanma süreçlerine saldırmakta ve böylelikle de önüne çıkan tüm anlam ihtimallerini yok etmektedir¹⁸. Bu deneyim kişinin hem kendisine hem de ötekine yönelik algısını derinden etkileyecek olan paranoid-şizoid bir sürecin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Öyle ki yaşamın ilk evrelerinde kaçınılmaz olarak deneyimlenen bu süreç kalıcı bir konuma dönüşerek kişinin hem bireysel hem de toplumsal yaşamını sürekli tehdit eder hale gelecektir.

Yaşamın ilk aylarında bebeğin yeni gelişmeye başlayan ve oldukça kırılğan olan egosunun bu süreci tek başına göğüslemesi imkansızdır. Bundan

14 Richard Billow, "LHK: The Basis of Emotion in Bion's Theory", *Contemporary Psychoanalysis*, C.35, S.4, 1999, s. 631.

15 Wilfred Bion, *Learnig from Experience*, Heinemann, London, 1962, ss. 6.

16 Bion, *Transformations: Change from Learning to Growth*, Heinemann, London, 1965, ss. 154.

17 Thomas Ogden, "Bion's Four Principles of Mental Functioning", *Fort Da*, C.14, S.2, 2008, s. 12.

18 Bion, *Learnig from Experience*, Heinemann, London, 1962, ss. 42-43.

dolayıdır ki bu dönemde yeteri kadar iyi bir anne/ good enough mother¹⁹ bebeğin kaygı üreten duygularını yani beta öğelerini içine alarak onları alfa öğelerine dönüştürmeli ve düşüme eyleminde kullanması için onları tekrar bebeğine geri vermelidir. Yaşamın ilk yıllarında annenin üstlenmiş olduğu bu görevi bireyin zihin kapasitesinin gelişimiyle birlikte kendisinin gerçekleştirmesi umulur. Bu yeti sağlıklı bir kişilik gelişimin temel göstergelerinden birisidir. Fakat bu temel yetinin farklı nedenlerden dolayı gelişmediği bir zihin, görünüşte bir yetişkin olmasına karşın annenin görevini başka bir öznenin üstlenmesini arzulayacaktır. Bir grup ya da örgüte katılma ve bir lidere bağlanma arzusunun gerisinde bu temel dinamik yatmaktadır. Grup ya da cemaat lideri, yönetimi altındaki yapıyı bir arada tutmak istiyorsa yaşamın ilk yıllarında annenin üstlenmiş olduğu yaşamsal rolü hem tutum ve davranışları hem de söylemleriyle üstlenmek zorundadır.

Özellikle bir grup ya da cemaat söz konusu olduğu zaman üzerinde düşünülmeyen temel duygu durumlarının üç türünü grup direncinde kolaylıkla görmek mümkündür. Grubun duygusal olarak bir gelişim gösterememesinin temel nedeni duyguların bastırılarak hisse ve düşünceye dönüşmelerinin engellenmesidir. Kişilikte bir uyarıcı tarafından açığa çıkarılan bir duygu/ affect ya da duygunun/ emotion hisse/ feeling dönüşebilmesi için her şeyden önce birey tarafından bilinçli olarak işlenmesi yani üzerinde düşünülmesi, diğer duygusal yaşantılarla karşılaştırılması ve en nihayetinde dile getirilmiş olması gereklidir. Oysaki bir grup üyesi, temel duygular tarafından üretilen gerilimi zihinsel kapasitesinin işleyişini düşüren bir aktivasyon olarak sezinlemekte ve bu sürece eşlik eden kaygının da etkisiyle duyguları bastırmayı tercih etmektedir. Grubun hastalığının ne olduğuna dair tanı alta yatan temel duygular arasında aktivasyon, tanımlama ve anlamlı etkileşimin gözlemlenmesiyle birlikte konulur. Örneğin savaş ya da kaç varsayımın etkili olduğu bir grupta, nefret duygusu baskındır. Bunun içindir ki grup üyeleri arasında paranoid-şizoid kaygılar, nefret ve saldırganlık çok yaygın olarak gözlemlenmektedir. Diğer taraftan eşleştirme varsayımının baskın olduğu bir grupta, grup üyeleri abartılı bir merak duygusuyla iştigal etmektedir. Her ne kadar bu merak duygusu, duygusal bir bilme içgüdüsünden kaynaklanıyor olsa da, bu grubun üyelerinde gerçek bir bilme arzusundan ziyade bir savunma mekanizması olan kaçma davranışını açığa çıkarır. Dolayısıyla bu dürtünün aktif hale getirdiği manik bir umut duygusu, grubun müntesiplerini diğer varsayımlarla ilişkili acı verici duygulardan koruyan kapalı bir zihinsel sistemi benimsemelerine yol açar. Zihnin bağımlılık durumunda ise, melankolik bir suçluluk ve endişe duygusunun eşlik ettiği yoğun fakat ilkel idealize edilmiş bir sevgi duygusu tüm grup üyelerince paylaşılır.

Tam da bu bağlamda idealleştirme sürecine ayrı bir parantez açmakta yarar bulunmaktadır. Çünkü insani varoluşun kaçınılma bir yazgısı olan bu süreç,

19 Donald Woods Winnicott, "Transitional objects and transitional phenomena; a study of the first not-me possession", *International Journal of Psycho-analysis*, C.34, S.2, 1953, ss. 89-97.

hem bu tür toplumsal yapıların oluşumuna temel teşkil etme hem de bu yapıların sağlıklı mı yoksa patolojik olarak mı gelişeceğini belirleme noktasında doğrudan etkilidir. Hatta bu sürecin, geçmiş ve günümüzde birçok kişinin zihnini meşgul eden 'bir cemaat/grup aynı anda ve aynı zamanda hem insanı derinden dönüştüren ve olgunlaştıran bir sağaltım kaynağı hem de kişinin en yakınına dahi kullanmaktan çekinmediği bir düşmanlık ve saldırganlık kaynağı olmayı nasıl başarabilmektedir' sorusunun cevabını da içinde barındırdığını söylemek mümkündür. İnsanoğlunun kaçınılmaz bir yazgısı olan idealleştirme ve ideal imge yaratma süreci, yaşamın ilk yıllarında çocuğun annenin algılanan başarısızlıklarına karşı kendini savunmasına yardımcı olmaktadır²⁰. İdealleştirme sürecinin aktif hale gelmesiyle birlikte çocuk ilk olarak annenin iyi ve kötü yönlerini bölmekte sonrasında ise kötü olan bölümlerini içselleştirerek iyi yönlerini tekrar anneye yansıtmaktadır. Bu işlem çocuğun yaşamda tutunmak için zorunlu olan ihtiyaçlarını yeterli şekilde karşılamasını sağlamaktadır²¹. Muhtaç ve savunmasız Kendilik ve bütünüyle iyi dışsal nesne arasındaki bu ilk psişik ilişki hem yaşamın sonraki evrelerinde yapılacak tüm ayrımlar için bir psişik enerji hem de model sağlar²². Bireysel yaşamı etkileyen en önemli ayrımlardan birisi de kutsal/sacred ve kutsal olmayan/profane arasında yapılmaktadır. Öyle ki; her kutsal deneyim -ki bu kutsal imge, kutsal metin, kutsal bir şahsiyet ya da kutsal bir grup/cemaat vs. olabilir- bu arkaik idealleştirme deneyimiyle ilişkili olup ve aynı zamanda bu deneyim tarafından şekillendirilir²³.

Sağlıklı bir kişilik gelişiminde, yaşamın belirsizlikleriyle başa çıkabilecek yeteri kadar olumlu bir kendilik imgesinin geliştirilmesiyle birlikte bu geçici evre aşılır. Fakat birey, ilk çocukluk evresinde yeteri kadar iyi bir bakım deneyiminden mahrum kaldığı ya da yaşamın sonraki evrelerinde açığa çıkan başarısızlıkları telafi etme fırsatlarını kaçırdığı durumlarda ise, dünyayı bölmeye ve kişileri, nesnelere, ideolojileri vs. idealize etmeye devam edecektir. Bu bağlamda birey, görünüşte ülkü edindiği bir ideali gerçekleştireceğine inandığı bir gruba katıldığını düşünse de aslında o, bilinçdışı yansıtımlarından dolayı ne grubun ne de grup liderinin gerçekliğini algılayabilecek konumda değildir. Bir bakıma o, yaşamın ilk evrelerine saplanıp kalmasından dolayı grup ve liderine dair her bir algıyı idealleştirmek için filtreleme/rafine işlemine devam etmektedir. Çünkü hem grubun hem de liderin söz ve edimlerinde idealize edilmiş imgelerle çatışan birçok içerik bulunmaktadır. Bu işlem devasa bir bireysel enerjinin boş yere harcanması anlamına gelmektedir. Oysaki mükemmel bir ilişki, her şeyden önce ötekinin hem olumlu hem de olumsuz

20 Michael Eigen, "Instinctual Fantasy and Ideal Images", *Contemporary Psychoanalysis*, C.16, S.1, 1980, ss. 119-120.

21 Donald, Meltzer, "Ego Ideal Functions and The Psychoanalytic Process", *International Journal of Psycho-Analysis*, C.62, 1981, ss. 243-249.

22 Michael Eigen, "Creativity, Instinctual Fantasy and Ideal Images", *Psychoanalytic Review*, C.69, 1982, ss. 317-339.

23 Andrew Kille, *The Bible Made Me Do It: Text, Interpretation, and Violence, The Destructive Power of Religion*, Praeger Publishers, West Port, 2004, ss. 59-60.

niteliklere sahip bir birey olabileceğini kabul etmekle birlikte gelişmeye başlar. Diğer taraftan bir örgütün/grubun bireyi dönüştüren bir sağaltım kaynağı mı yoksa hem kendisini hem de tüm ilişkilerini yok edecek bir yıkım kaynağı mı olacağını belirleyen faktör de bireyin idealleştirmelerinin ötesine geçip gerçekle karşılaşmasına bağlıdır²⁴.

Bu zor görevin başarılmasında grup lideri önemli bir rol oynamak durumundadır. Çünkü liderin birinci görevi, ilkel biçimde aktive olmuş fakat yapılandırılmamış olan temel duyguların üzerindeki baskıyı kaldırarak onları açığa çıkarmak olmalıdır. Liderin hem sözel hem de edimsel müdahaleleriyle birlikte grup üyeleri bastırılmış duygular tarafından üretilen temel varsayımlara ilişkin bir farkındalık kazanacak böylelikle de grup daha üst bir zihinsel işleyiş evresine geçecektir. Bir başka deyişle grup, liderlerinin de yardımıyla kişiliklerinin bilinç ve bilinçdışı bölümlerine ait tüm kaynakları, düşünmek için kullanacaktır. Bu meşakkatli süreç bir anlamda grubun tüm duygu, fantazy ve düşüncelerini en uç noktaya kadar ifade ederek kendi sağaltımlarına aktif olarak katılmaları anlamına gelmektedir.

Fakat genellikle grup liderinin bu süreci başarılı bir şekilde yönetmesinin önünde ciddi engeller mevcuttur. Çünkü grup üyeleri, ebeveyn yerine ikame ettikleri grup liderinden, daha çok bireysel yaşamın ilk yıllarında ebeveynleriyle deneyimlemiş oldukları rolü üstlenmesini beklemektedir. Grup lideri, her geçen gün kendisini daha fazla hissettiren bu beklentiye daha fazla direnemeyecek ve bu kez kendisi psikopatolojik bir konumu doğru gerileyecektir. Diğer taraftan grup liderlerinde, önderlik ettiği makama geçmeden önce de birçok patolojinin bulunması ihtimal dahilindedir. Her ne kadar grup üyeleri psikolojik rahatsızlık bir tarafa onun en küçük hatalardan bile münezzeh olduğuna inanıyor olsa da insani hal/human condition bize bunun aksini söylemektedir. Örneğin, psikopatoloji düzeyine ulaşmamış bir şizotipal anksiyetenin, her bireyde bir konum olarak varlığını sürdürdüğünü biliyoruz²⁵. Bu nedendir ki grubun kendisine yansıtılmış olduğu içeriklerin de baskısıyla psikopatolojik bir evreye gerilemiş/regression olan bir grup liderinin, şizoid, saplantılı/obsesif, paranoid ve narsistik olmak üzere en az dört tip kişilik bozukluğundan birisine yakalanmış olması yüksek olasılıktır²⁶.

Şizoid tipolojinin belirtilerini gösteren bir lider, yalıtılmış konumda olmasından dolayı grup üyeleri için ulaşılamaz bir konumdadır. Grup liderinin bu tutumu kendisine iyi fırsatlar sunmasına karşın aslında oldukça risklidir. Çünkü o, bu tutumuyla bir taraftan üyelerin olumsuz yansıtma ve aktarımlarından korunma ve daha fazla idealize edilme fırsatı yakalıyor olsa da diğer taraftan

24 A.g.e., s. 60 .

25 Melanie Klein, "Notes on some schizoid mechanisms", *Envy and gratitude and other works* Hogarth Press, London, 1946/1963, ss. 99-110.

26 Kevin Volkan, *Psychopathology, Groups and Group Leaders: A Psychoanalytic Perspective*, Spring, 1994, ss. 23-24.

temel gereksinimlerinin karşılanmamasından dolayı müntesiplerin yapıyı terk etme olasılığı da bulunmaktadır. Grup lideri bu olasılığı ortadan kaldırmak için yapıya bölge imamı, semt imamı ev abisi gibi ara yöneticiler atamaktadır²⁷. Bu ara yöneticilerin temel görevi hem grup üyelerinin açığa çıkan gereksinimlerini gidermek hem de korku ve kaygılarını yatıştırarak ihtiyaç duydukları ebeveynsel sevgi ve şefkati temin etmektir. Bu bağlamda özellikle örgüte kazandırılan genç çocukların ebeveynleriyle kurmuş oldukları tüm yaşamsal bağların -sevgi, nefret ve bilgi bağları- ele geçirilmesinde bu ara yöneticiler önemli bir rol oynamaktadır. Bu yaşamsal bağlar bütünüyle ele geçirilmeden bir kişinin örgüt liderine koşulsuz itaat etmesi beklenemez. Bunun içindir ki onlar, tüm propaganda ve stratejilerini bireyin yaşamsal bağlarını ele geçirmek üzerine kurarlar. Bu bağlamda da genellikle yaşamsal duyguları harekete geçiren açlık, susuzluk ve cinsellik gibi yaşamsal dürtülerin uyarılması ve doyurulması gereklidir. Bundan dolayıdır ki gruba/örgüte kazandırılacak kişilere ya da örgüt mensuplarına sıklıkla yapıyı sembolize eden bir yemek sunulur. Diğer taraftan bu tür bir örgütsel yapıyı ayakta tutan yaşamsal bir bağ da lider ve ara yöneticiler arasında kurulmuştur. Ne zaman ki şizoid lider ara yöneticilerin gereksinim duydukları arzu ve ihtiyaçlarını karşılama noktasında bir noksanlığa düşerse, örgütü ilk olarak terk edecek kişiler bu ara yöneticiler olacaktır.

Örgüt liderleri arasında en yaygın olarak gözlemlenen psikopatoloji saplantılı/obsesif kişilik bozukluğudur. Bu tip kişilikler genellikle müntesiplerine oldukça hassas, düzenli, kesin ve sabit olan talimatlar vermekte ve bu yönergelerin uygulanıp uygulanmadığını titizlikle takip etmektedir. Bu talimatlar özellikle bastırılmış duygular tarafından üretilen bilinçdışı varsayımların etkisi altında bulunmasından dolayı olumsuz ya da can sıkıcı nitelikleri bünyelerinde barındırmaktadır²⁸. Bu tip liderler grup üyelerinin yenilikçi ve otonom eylemlerine asla taviz vermeyecektir. Örneğin, yaratıcı bir etkinliğin önünü kesmek için katı bürokratik işlemleri uygulamaya koyacaktır. Hatta bu işlemlerin işe yaramadığı anlarda örgütün var olan yapısını ve kendi konumunu korumak adına sadistik eylemlere başvurmadan kaçınmayacaktır. Bu eylemler ilk olarak birey ya da bireylerin grup üyeleri tarafından dışlanmasını içine alan bir takım pasif cezalandırmalardan mali ve fiziki şiddete kadar uzanabilmektedir. Eli altında bulunan yapıyı bir arada tutmak için değişim ve atılımın gerekliliğini anlamayan ve sürekli olarak statükodan medet uman saplantılı liderler en nihayetinde ellerindekiyle beraber kendiliklerini de kaybedecektir.

Grup üyeleri gibi grup lideri de paranoid kaygılar tarafından üretilen içerikleri/fantazmaları hem karşıt bir aktarım olarak grup üyelerine hem de grup dışı diğer yapılara yansıtacaktır²⁹. Grup liderlerinde gözlemlenen paranoid psikopatolojiye geçmeden önce bir noktanın vurgulanmasında

27 A.g.e., s. 23.

28 A.g.e., s. 24.

29 James Grotstein, *Splitting and Projective Identification*, Jason Aronson New York, 1981, s. 213.

yarar bulunmaktadır. Uzun zamandan beri mevcut olan bir yapıdan yeni bir grup ya da cemaatin ortaya çıktığı kültik süreç/cultic process esnasında özellikle grup kimliğini oluşturmak adına önderin, bir takım paranoid işlem ve stratejilere başvurması birçok psikolog tarafından patolojik bir hal olarak yorumlanmamaktadır. Çünkü yeni yapının ortaya çıktığı ilk evrede hem grubun hem de bireylerin kimlikleri daha açık hale getirilerek sağlamlaştırılmalıdır. Bu dinamik neredeyse her bir yeni grubun kimlik oluşumu sürecinin kaçınılmaz bir yazgısı olup hem bireylerin hem de grubun daha kamil/olgun yapıya evrilmesine yardımcı olmaktadır. Yeni bir grubun oluşumunda, paranoid sürecin en görünür tezahürü, grup ve grup içi yapı ve işleyişin idealize edilerek olumsuz grup dışı kişi ve yapılara yansıtılmasıdır. Böylelikle yeni yapı, kendi öz-saygısını yükselterek başlangıç aşamasındaki güçsüzlük ve kırılabilirlikle başa çıkabilmektedir. Bireyler gerçeklikten bütünüyle koparak arkaik savunma mekanizmalarına başvurduklarında bu konum patolojik bir hale dönüşecektir. İşte bu patolojik yapıdan dolayı lider sürekli olarak grup içinde ve dışında kendisine yönelik komplolar kurulduğuna inanmaya başlayacak ve bu süreçte birlikte her yerde gizlenmiş olan düşmanlar görmeye başlayacaktır. Bunun içinde lidere farklı hiyerarşik düzeylerden oluşan büyük bir örgüt gerekmektedir³⁰. Çünkü sadece böyle büyük bir yapı her daim saldırmaya hazır düşmanların gizlenebileceği potansiyel mekanları bünyesinde barındırabilir. Diğer taraftan paranoid kaygılar tarafından üretilen halüsinasyonlar ve hezeyanların, sadece grup içi yansıtımlarla teskin edilmesi olanaksızdır. Bu durumda lider, kendi çevresinde etkinliğini arttırabilmek için korku ve saldırganlığını grup dışı yapı ve kişilere de yansıtmaktan geri durmayacaktır.

Narsisizm ve ölüm narsisizmini yansıtan bir liderlik, bu dört tür içinde en ciddi patoloji olarak karşımızda durmaktadır³¹. Bu tip örgüt liderleri yoğun bir güç ve prestij arzusu tarafından motive edilmektedir. Çünkü kişiliğin en temel yapıları hem tümgüçlülük hissi ve hem de benmerkezci duygular tarafından kuşatılmıştır. Yaşamın ilk döneminde anneye kurulan simbiyotik/eşyaşamlı ilişkinin tortularından kaynaklanan tümgüçlülük hissini ürettiği büyüklenmeci kendilik tasavvurlarından dolayı lider, empati, sempati vb. yetilerini kullanmayacak ve bunun sonucunda tüm grup üyelerini aşağılayıp değersizleştirecektir. Bu sürece eşlik eden yıkıcı bir haset duygusundan dolayı da yapının tüm maddi ve manevi kaynaklarını kendi kontrolü altına almak isteyecektir. Özellikle sahip olma ve hükmetme arzusu engellendiği anlarda onun, çok hızlı bir şekilde paranoid lider tipine dönüşmesi de olasıdır.

30 Kille, a.g.e., ss. 60-61.

31 André Green, *Life Narcissism Death Narcissism*, Free Association Books, London, 2001, ss. 202,219.

Sonuç

Bilinçdışı inançların çok güçlü biçimde paylaşıldığı temel varsayım gruplarında, gözlemlenen en tipik karakteristik gerçek anlamda düşünme sürecinin yerini büyüsel bir düşünme biçiminin almış olmasıdır. Gerçek anlamda düşünme eyleminden kaçınan birey ve gruplarda, deneyimler üzerine düşünme söz konusu olmadığı için öğrenme olarak isimlendirilen süreç gerçekleşmemekte ve bir gelişimden de söz etmek imkânsız hale gelmektedir. Bu tür bir grubun üyesi olan bir bireyle yapılan bir görüşmede/analizde onun deneyimleyerek öğrenme ve sonrasında doğal olarak açığa çıkacak olan gelişim sürecinden nefret ettiği görülecektir. Bu korku ve nefret, çeşitli nedenlerden dolayı bilinçdışına itilmiş ve bastırılmakta olan duygusal süreçlerle daha karşılaşmaya hazır olmadıklarını hissetmelerinden kaynaklanmaktadır.

Bu bireylerin hem kendi gerçeklikleri hem de dışsal gerçeklikle karşılaşma ve yüzleşme cesaretini kendilerinde bulamamalarının en önemli nedeni, özellikle yaşamın ilk yıllarında gereksinim duydukları yeteri kadar iyi annelik deneyimlerinden mahrum kalmalarıdır. Bunun içindir ki onlar, bir yetişkin olmalarına karşın, bu yaşamsal görevleri hala bir Ötekinin/Other gerçekleştirmesini ummaktadırlar. Bu süreç, kişileri doğal olarak bir liderin tahakkümü altında varlığını sürdüren bir yapıya doğru sürükleyecektir. Grup üyelerinin kendisine yansıttığı bilinçdışı arzu ve isteklerle patolojik bir konuma doğru gerileyen grup ya da örgüt lideri, bu süreçle birlikte üyelerin büyüsel düşünceler üretmesine ön ayak olmakta ve böylelikle de gerçekte var olan konumunu daha da güçlendirmektedir. Ancak şurası unutulmamalıdır ki patolojik bir yapıyı yine patolojik süreçlerle güçlendiren/büyüten patolojik bir lider, en nihayetinde kendi başarısının kurbanı olacaktır.

Çünkü bu çift taraflı parazitsel yaşam biçimi, deneyimleyerek öğrenmekten kaçan kişilerin, tam donanımlı bir yetişkin olma arzularını gerçekleştirmekten uzaktır. Şunu çok iyi biliyoruz ki, büyüsel düşüncelerle diğer düşünceleri ilişkilendirmek ve bu karışımdan da gerçek bir düşünce dizgesi yaratmak olanaksızdır. Çünkü gerçeklikten kaçmak amacıyla üretilen düşünceler üzerine rasyonel bir düşünce çizgisi oluşturulamaz. Tam tersine bu stratejiye başvuran bir birey, soliptik bir büyüsel düşünce dünyasına saplanıp kalır. Bu büyüleyici dünya da onun için eşzamanlı olarak hem ideal bir mekân hem de bir kâbus yeri olacaktır. Çünkü o, oldukça durağan ve hiçbir yönelimi olmayan bir şimdinin hüküm sürdüğü bu tekbenci dünyaya kendisini hapsederek, bir anlamda ebedi olarak lanetlenmiş bir yaşamı tüm varlığıyla taşımak mecburiyetinde kalmıştır.

KAYNAKÇA

I. Kitaplar

BION, Wilfred Ruprecht, *Experiences in Groups and Other Papers*, Routledge, London, 1961.

_____, *Learning from Experience*, Heinemann, London, 1962.

_____, *Second Thoughts*, Jason Aronson, Nortvale, 1967.

_____, *Transformations: Change from Learning to Growth*, Heinemann, London, 1965.

FREUD, Sigmund, *Beyond the Pleasure Principle*, Standard Edition, Hogarth Press, London, 1955.

_____, *Formulations On The Two Principle Of Mental Functioning*. Standard Edition, Hogarth Press, London, 1911.

_____, *Three Essays on the Theory of Sexuality*, Standard Edition, 7. Hogarth Press, London, 1953.

GREEN, André, *Life Narcissism Death Narcissism*, Free Association Books, London, 2001.

GROSTEIN, James, *Splitting and Projective Identification*, Jason Aronson New York, 1981.

KILLE, Andrew, *The Bible Made Me Do It: Text, Interpretation, and Violence, The Destructive Power of Religion*, Praeger Publishers, West Port, 2004.

KLEIN, Melanie, *Early Stages of the Oedipus Complex*, Penguin, Harmondsworth, 1968.

_____, *Love, Guilt and Reparation*, London: Vintage, 1998.

II. Makaleler

BILLOW, Richard, "LHK: The Basis of Emotion in Bion's Theory", *Contemporary Psychoanalysis*, C.35, S.4, 1999, ss. 629-646.

BION, Wilfred Ruprecht, "Attacks on Linking", *International Journal of Psycho-Analysis*, C.40, 1959, ss. 308-318.

- EIGEN, Michael, "Creativity, Instinctual Fantasy and Ideal Images", *Psychoanalytic Review*, C.69, 1982, ss.317-339.
- _____, "Instinctual Fantasy and Ideal Images", *Contemporary Psychoanalysis*, C.16, S.1, 1980, ss.119-137.
- FRALEY, Karen, "Bion's Model of the Mind", *Psychoanalytic Social Work*, C.14, S.1, 2007, ss.59-76.
- KISA, Cihad, "Söz Olur I. Ontik ve Moral Vicdan", *Journal of Turkish Studies*, C.10, S.12, 2015, ss.751-770.
- LUTENBERG, Jaime, "Alpha-Transformation, Mental Void, and Edition", *International Forum of Psychoanalysis*, C.18, 2009, ss.86-89.
- MELTZER, Donald, "Ego Ideal Functions and The Psychoanalytic Process", *International Journal of Psycho-Analysis*, C.62, 1981, ss.243-249.
- OGDEN, Thomas, "Bion's Four Principles of Mental Functioning", *Fort Da*, C.14, S.2, 2008, ss.11-35.
- WINNICOTT, Donald Woods, "Transitional Objects And Transitional Phenomena; A Study Of The First Not-Me Possession", *International Journal of Psycho-Analysis*, C.34, S.2, 1953, ss.89-97.
- VOLKAN, Kevin, "Psychopathology, Groups and Group Leaders: A Psychoanalytic Perspective", *Spring*, 1994, ss.20-27.